

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.15, november 2019

Indledningen er redigeret af Stine Guldahl Holst og Klaus Nielsen

Tilsyn ved cand.mag. Peter Springborg

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Nordiske Smaadigte

ved Kirsten Vad

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Indhold
 - 2.1 “Til Norge”
 - 2.2 Fortalen
 - 2.3 Udvalget og bearbejdelse
 - 2.3.1 “Den Nordiske Juul”
 - 2.3.2 “Sværdet Tirfing”
 - 2.3.3 Heimskringla-digtene
 - 2.4 Anmærkninger
- 3 Sammenfatning
- 4 Modtagelse
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

I sommeren 1837 blev Grundtvig kontaktet af den norske forlægger Christopher Andersen Grøndahl, som ønskede at udgive et af hans værker. De aftalte, at en samling af Grundtvigs digte skulle udgives i Christiania, og samtidig foreslog Grundtvig, at et lille skrift om oprettelsen af en norsk højskole også kunne udkomme hos forlæggeren. Grundtvig var på daværende tidspunkt under censur, og det var tiltalende at blive “frie for Streger” i Norge (Grundtvig i brev til Gunni Busck, 11. juli 1837, jf. Busck 1878, s. 199). Skriftet om højskolen blev hurtigt udarbejdet, og i juli 1837 udkom *Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole*. Juli året efter udkom *Nordiske Smaadigte*.

I et brev til B.S. Ingemann fra den 22. september 1837 giver Grundtvig to grunde til, at *Nordiske Smaadigte* skal udgives; dels fordi det var let at finde en forlægger, dels fordi han tror, at “Nordmændene kan have godt af, der kommer lidt saadant ud hos dem selv, da det sandsynligvis derved baade bliver dem mere bekjendt og mere velkomment” (Grundtvig & Ingemann 1882, s. 199).

2 Indhold

Med *Nordiske Smaadigte* agtede Grundtvig at samle sine “adsprede Smaavers om Norge” (s. XV). Værket omfatter digte fra perioden 1809-1824, og af fortalen fremgår det, at samlingen skulle være udkommet i to bind, men undervejs blev ændret til kun at omfatte et enkelt.

Læs mere

1824 karakteriserer Grundtvig som et vendepunkt i sin digtning (s. XV). Her hentyder han formentlig til sit store selvbiografiske digt, *Nyaars-Morgen*, der udkom netop i 1824 og er blevet regnet som et af Grundtvigs mest centrale værker (se indledningen til *Nyaars-Morgen* [her](#)).

Samlingen består af digte samt to sagaer. Bortset fra det indledende digt “Til Norge” er de resterende 61 tekster genoptryk eller bearbejdelser af tidligere udgivelser. Nogle af værkerne fremstår med ændringer i forhold til førstetrykket. Disse ændringer eller bearbejdelser består af tilføjelser af enkelte strofer, nye sammensætninger af strofer – som det ses i udvalget fra *Heimskringla* – samt en fuldstændig omarbejdelse af sagaen om sværdet Tyrving. Under overskriften “Anmærkninger” kommenterer Grundtvig til slut nogle af genoptrykkene.

2.1 “Til Norge”

Indledningsdigtet “Til Norge” kan næsten betragtes som en mini-*Heimskringla*, idet Grundtvig digter om norske konger fra 800-1000-tallet. Grundtvig beskriver de norske kongers bedrifter gennem en jeg-fortæller, der på trods af aldrig at have sat sin fod i Norge alligevel kender landet og har en tydelig forestilling om, hvordan begivenhederne fandt sted (strofe 2 og 3). Kommentaren om, at jeg-fortælleren ikke er fremmed i “Kæmpe-Hjemmet”, hentyder til, at Grundtvig havde færdedes der i ånden gennem sit arbejde med oversættelsen af Snorres *Heimskringla* (Snorre 1818-1823).

Digtets første 17 strofer handler om de norske konger. Fra strofe 18 skifter emnet til den latinske indflydelse på Norden, der har skabt “Trængsels Dage” for sagaerne og modersmålet. Grundtvig fornemmer dog, at et opgør med latinen er under opsejling, da den nordiske ånd er ved at vågne, og han forudser en ny gylden tid for Norden (strofe 20). I strofe 23 kommer Grundtvig frem til sin kongstanke: Ønsket om en ny type højere læreanstalt for folket – en skole for livet, som skal stå i modsætning til

universitetet og andre læreanstalter, hvor man kun kan “Død tilkjøbe / Med Hovedbrudd!” (strofe 23). Denne tanke er også fortalens omdrejningspunkt.

2.2 Fortalen

Digtsamlingens tilblivelse bliver kort beskrevet i fortalen, hvorefter Grundtvig tager afsæt i flyveskriftet *Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole*. Skriftet havde mødt en del modstand ved udgivelsen i Norge, og Grundtvig anvender derfor fortalen til at forsvare den. (Læs evt. om modtagelsen af *Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole* [her](#)).

Latin havde forrang som dannelsessprog på universitetet og andre højere læreanstalter, men Grundtvig mente, at oplysning og dannelse skulle ske på modersmålet, og at en læreanstalt, hvor dette var tilfældet, burde oprettes. Allerede i 1832 havde han udtrykt behovet for en ny type læreanstalt for folkelig dannelse i fortalen til *Nordens Mythologi*, og han introducerede begrebet om en dansk og folkelig højskole første gang i *Det Danske Fjir-Kløver eller Danskheden partisk betragtet* (1836).

Det Danske Fjir-Kløver var egentlig en hyldest af de rådgivende provinsialstænder (ofte kaldet stænderforsamlinger), som var blevet oprettet i 1831. Stænderforsamlingerne var kun rådgivende, og den enevældige konge var ikke forpligtet til at efterkomme deres forslag. Folket, dvs. de deputerede, fik med stænderforsamlingerne mulighed for at diskutere politiske emner, hvilket ellers ikke havde været velset i den danske enevælde. På grund af stænderforsamlingerne, og de folkevalgtes mulighed for at komme til orde, anså Grundtvig det for nødvendigt at oprette en ny form for højere læreanstalt, den folkelige højskole, således at fremtidige deputerede kunne blive “saa godt som mueligt oplyste om *Folke-Naturen, Stats-Forfatningen og Fæderne-Landet i alle Henseender*” (Grundtvig 1836, s. 57).

Folkelig dannelse på modersmålet var ikke kun nødvendig at fremme i Danmark, men i hele Norden, hvor latin var blevet stemplet til “Gudernes Sprog” og kilden til “*grundig, videnskabelig, himmelsk Oplysning*” (Grundtvig 1838, s. XVI f.). Stortinget i Norge var blevet oprettet samtidig med den norske grundlov i 1814. Grundtvig havde i *Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole* argumenteret for, at etableringen af en højskole skulle ske gennem private midler, da han ikke mente, det norske Storting viste interesse for projektet (Grundtvig 1837, s. 17 f.). Dette ser dog anderledes ud i fortalen til *Nordiske Smaadigte*, hvor Grundtvig skriver, at “*Folke-Stemmen er Lands-Lov*” (s. XVI) og dermed henviser til Stortingets deputerede, og den magt de har til at fremme den folkelige dannelse gennem oprettelsen af en norsk højskole.

Med sin kritik af latin som dannelsessprog talte Grundtvig ind i en debat, som allerede verserede i Norge. Her havde latin som eksamenssprog på universitetet været diskuteret siden begyndelsen af 1830'erne, og Grundtvigs kritik af latin, som i Norge blandt andet var kendt fra *Nordens Mythologi* 1832, blev i nogen grad anvendt i diskussionen (se Skrondal 1929, s. 81-83).

Som afslutning på fortalen afbryder Grundtvig sit angreb på latin og forsvaret for

dannelse og oplysning på modersmålet med en tak til sine norske læsere. Han meddeler desuden læserne, at “hvem min Skrift nogensinde takkedes, vil, saalænge Kræfterne staae mig bi, aldrig fortryde at have læst mine Bøger med Opmærksomhed” (s. XXII).

2.3 Udvalget og bearbejdelserne

De genudgivne værker i *Nordiske Smaadigte* skal introducere de norske læsere til Grundtvigs poetiske forfatterskab, og samlingen består primært af digte, som har forbindelse til Norge eller er af nordisk betydning. Størstedelen af digtene er tro mod førstetrykket, mens nogle af værkerne har fået udvidet eller ændret indholdet. Et udvalg af genoptryk og bearbejdelser vil i det følgende blive gennemgået.

2.3.1 “Den Nordiske Juul”

Begyndelsen af 1800-tallet var en periode med store politiske forandringer i Norden, deriblandt Danmarks afståelse af Norge i 1814. I digtet “Den Nordiske Juul”, som er en genudgivelse af “Julefesten” fra 1809, fremgår det tydeligt, hvordan Grundtvigs tanker om et samlet Norden havde ændret sig gennem tiden.

“Julefesten” udkom i anledning af fredstraktaten, der blev indgået mellem Danmark-Norge og Sverige den 10. december 1809. Efter fredstraktaten var der tale om at danne en nordisk union mellem de tre lande, og netop dette digter Grundtvig om i strofe 5-7 af “Julefesten”. 30 år senere er denne union svær at forestille sig, hvorfor strofernes indhold i 1838-udgaven i stedet beskriver ønsket om vækkelsen af den nordiske ånd (jf. Albeck 1942, s. 31 f.). Af andre ændringer i digtet ses blandt andet, at tempus er skiftet fra præsens til præteritum.

I foredragsrækken *Mands Minde*, som Grundtvig holdt på Borchs Kollegium fra juni-november 1838, gjorde han også rede for sit ændrede syn på de nordiske riger og deres samhørighed (Grundtvig 1877, s. 318-322). Her bekræfter han, at han anser det for en umulighed, at de tre nordiske riger skulle samles, og at adskillelsen mellem Danmark og Norge i 1814 må opfattes som definitiv (s. 322).

2.3.2 “Sværdet Tirfing”

Sagaen om sværdet Tyrfing er en omarbejdelse af versionen, der blev trykt første gang i *Idunna* (1810). Det er *Sagaen om Hervør og Hejdrek*, som danner forlæg for fortællingen. I 1810 anvendte Grundtvig en udgave af Peter Friederich Suhm og Stephán Bjarnarson fra 1785 (jf. Toldberg 1946, s. 104). Det er sandsynligvis også denne udgave, som danner grundlag for oversættelsen i 1838. Da Grundtvig oversatte sagaen i 1810, var det første gang, han forsøgte “at opfriske et oldnordisk Sagn” (Grundtvig 1838, s. 303). I 1838 ser han dog anderledes på formidlingen af sagaen, og han er ikke tilfreds med den stivhed, efterligningen af den gamle sagastil medfører. Han har derfor lavet en ny oversættelse i en mere naturlig fortællestil (s. 303). Helge Toldberg kalder 1810-udgaven for en koncentratoversættelse med supplementer – “en overarbejdelse, han fjernede sporene af i den reviderede oversættelse i hans senere, folkelige stil fra 1838” (Toldberg 1950, s. 158).

Det er både sproget og indholdet, som er ændret i versionen fra 1838. Kapitlerne er anderledes inddelt, og nogle steder er fortællingen udvidet, hvilket særligt ses i kapitel 7, hvor gåde-gætningen mellem Odin og Hejdrekk findes. Her er antallet af gåder, som Odin fremsætter i skikkelse af Gest hin blinde, steget fra 3 i 1810-udgaven til 27 i 1838-versionen. Denne forøgelse af gåder stemmer overens med forlægget. I 1785-udgaven gives gådernes løsning også i versificeret form, hvilket understøtter, at Grundtvig har anvendt denne til oversættelsen.

2.3.3 Heimskringla-digtene

Stroferne fra *Heimskringla* udgør over halvdelen af digtsamlingen. Oprindeligt findes de i sagaerne om de norske konger, men Grundtvig gør dem til selvstændige digte ved at tage dem ud af sagaernes kontekst. Forlægget er Grundtvigs egen oversættelse, *Norges Konge-Krønike af Snorro Sturlesøn*, som udkom i tre bind fra 1818-1822.

I anmærkningerne til "Versene af Heimskringla" beskriver Grundtvig digtene som "en lille *Norsk Rim-Krønike*" (s. 311). Digtene kan altså ses som en pendant til *Den danske Rimkrønike* samt de svenske *Stora rimkrönikan* og *Lilla rimkrönikan*. I lighed med middelalderens krøniker beretter digtene om konger og forskellige historiske begivenheder fra 800-1000-tallet. Digtene har typisk titel efter en konge eller jarl, nogle har dog titel efter den begivenhed, de skildrer, hvilket typisk er en kamp eller et slag. Derudover beskriver en parentes efter titlen, hvilken skjald, der ifølge *Heimskringla*, står bag stroferne.

Flere af digtene er sammensat af spredte strofer fra forskellige kapitler af *Heimskringla*, og "Hakon Jarl" er et eksempel på dette. Digtet er på i alt 23 strofer og er inddelt i fire afsnit adskilt med skillestreger. "Hakon Jarl" består af strofer fra to sagaer, "Harald Graafelds Saga" og "Olav Tryggesøns Saga", og strækker sig over fem kapitler (jf. Snorre 1818-1822). Digtets fjerde afsnit består af strofer fra både 28. og 30. kapitel af "Olav Tryggesøns Saga", hvor de to strofer fra kapitel 28 afslutter digtet. Dette angives hverken af skillestreger eller andre markører.

Eftersom digtene er taget ud af sagaernes kontekst, foretager Grundtvig nogle ændringer, som har til formål at specificere for læseren, hvem der optræder i digtene. Dette ses i "Hakon Jarl", strofe 1, hvor "Han" er ændret til "*Ung-Hakon*", og strofe 14 og 16, hvor "Keiseren" og "Kongen" ændres til "Otto".

2.4 Anmærkninger

Grundtvigs bemærkninger til digtene er meget personlige og handler om baggrunden for værkerne samt hans fornyede syn på flere af dem. I anmærkningerne henvender han sig ofte til de norske læsere for at sætte dem ind i førstetrykkenes kontekst. Han beretter fx om striden mellem ham selv og Jens Baggesen, som fandt sted i 1815-1816, hvilken Grundtvig ikke antager, at de norske læsere kender til. Det er heller ikke på grund af striden, at digtene "Til Sphinx" og "Afbrudte Strøtanker ved Brevet til Vali-Magni" indgår i samlingen, men på grund af deres poetiske værdi (s. 308).

I flere af anmærkningerne går Grundtvig kritisk til sine værker. Titlen på "Mindesang paa Fædres Gravhøi" er fx ændret til "Nødskrig fra Kæmpehøien", idet han mener, det

minder mere om et skrig end en sang (s. 304). Kritikken findes især i forbindelse med oversættelserne, se anmærkningerne “Sværdet Tirfing”, “Nødskrig fra Kæmpehøien”, “Versene af Heimskringle” og “Til Bylow paa Sanderumgaard”. Oversættelserne af Saxos *Gesta Danorum* og Snorres *Heimskringla* anser han som overflødige, og de syv år arbejdet tog – sammen med oversættelsen af *Sangen om Bjovulf* – kunne have været anvendt bedre (s. 304 f.). Med overflødig hentyder Grundtvig sandsynligvis til, at efterspørgslen på oversættelserne af Saxo og Snorre var langt lavere end forventet, hvorfor restoplaget på 1700 eksemplarer blev uddelt gratis i 1834 (jf. Johansen 1948-1954, bind 1, s. 150). Grundtvig ville ønske, at disse år var blevet brugt på at udbrede det, han kalder en levende virksomhed – men han indser også, at arbejdet gjorde ham klogere og kalder det et “Trælle-Arbeide, som sagtens maatte giøres” (s. 306). Selv om han er kritisk over for sin oversættelsesmetode, påpeger han dog, at *Heimskringla*-digtene er forståelige og dermed kan give læseren et indblik i de historiske begivenheder (s. 311). Han ærgrer sig over tiden og kræfterne, han brugte på oversættelsen af *Bjovulf*, da han mener, den kunne være blevet lige så god “uden synderlig Umage” (s. 312). Grundtvigs oversættelse, *Bjovulfs Drape* fra 1820, er også nærmere en omdigtning, som sjældent har direkte overensstemmelse med forlægget (læs evt. mere om dette i [indledningen til Bjovulfs Drape](#)).

Anmærkningerne anvendes også til at gøre de norske læsere opmærksomme på Grundtvigs andre udgivelser. Udover oversættelserne henviser han blandt andet til *Nordens Mythologi* (1832) og bind 2 af *Haandbog i Verdens-Historien* (1836). Tidsskriftet *Danne-Virke* (1816-1819) beskrives som glemte og som et sted, hvor han “engang [...] begravede endeel Toner og Tanker, som ikke alle fortjene deres tunge Skæbne” (s. 310). Derudover annonceres en ny udgave af *Krønike-Riim* (1829), hvilken udkom i 1842 under titlen *Krönike-Riim til Levende Skolebrug* (s. 304).

3 Sammenfatning

På trods af at Grundtvig i 1838 endnu ikke havde besøgt Norge (dette skete en enkelt gang i 1851), havde han altid været optaget af nabolandet, som indtil 1814 var en del af Danmarks Rige (Thorkildsen 1996, s. 59 f.). I fortalen til *Nordiske Smaadigte* fortæller Grundtvig, at han i løbet af sine 30 år som forfatter havde fundet en del læsere i Norge, hvorfor det var rimeligt, at han gav dem en bog til erindring om sine digte med norsk eller nordisk karakter (s. XV).

Samlingen kan ses som en slags status, hvor Grundtvig genbesøger sine tidlige værker og forholder sig til dem gennem anmærkningerne. Selv om Grundtvig kan være kritisk over for sine ældre arbejder, fremstår størstedelen af genoptrykkene uden større ændringer.

Nordiske Smaadigte var Grundtvigs sidste verdslige digtsamling. På grund af genoptrykkene af ældre digte anser Flemming Lundgreen-Nielsen den som en fortsættelse af *Kvædlinger eller Smaakvad*, hvor Grundtvig sammenfattede sine digte fra 1808-1815 (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 867).

4 Modtagelse

Digtsamlingen blev anmeldt både i Norge og Danmark. Den norske anmeldelse blev bragt i *Den Constitutionelle* den 11. august 1838, sp. 2-5. Her gengives de sidste 12 strofer af "Til Norge" samt en stor del af fortalen. Den anonyme anmelder vil ikke opholde sig ved samlingens genoptryk, da de "ere for længe siden veiede, og de ere ikke fundne for lette" (*Den Constitutionelle* 1838, sp. 3), men interesserer sig for det indledende digt samt fortalen. Her genkender anmelderen Grundtvigs angreb mod den latinske eneret på dannelse fra *Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole* og mener, at Grundtvigs position stadig bærer præg af den "samme fanatiske Bitterhed og ubillige [dvs. urimelige] Overdrivelse" (sp. 3).

Den 12. august 1838 udkom en meget positiv anmeldelse af digtsamlingen i *Nordisk Kirke-Tidende*, som blev udgivet af Jacob Christian Lindberg. Her kaldes samlingen af Grundtvigs digte for kærkommen, og Lindberg håber på at se den fortsætte i flere bind. Lindberg støtter Grundtvigs angreb mod latin som dannelsessprog og bringer hele digtet "Til Norge" samt størstedelen af fortalen. Til sidst takker Lindberg forlæggeren for den smukke indbinding af værket, hvilket er en sjældenhed for Grundtvigs udgivelser, "hvor den indvortes Storhed alleroftest har maattet fremtræde i udvortes Ringhed" (Lindberg 1838, sp. 511).

Nordiske Smaadigte blev trykt i Christiania uden korrekturlæsning fra Grundtvigs side (Johansen 1948-1954, bind 2, s. 129). I et brev til Ingemann fra den 27. juli 1838 omtaler Grundtvig digtene som "ret godt optrykte, men slet korrigerede" (Grundtvig & Ingemann 1882, s. 220).

5 Anvendt litteratur

- Albeck, Gustav (1942) *Grundtvig og Norden*. København.
- Bjarnarson, Stephán & Peter Friederich Suhm (1785) *Hervararsaga ok Heidrekskongs*. København.
- Busck, Gunni (1878) *Gunni Busck, et Levnedsløb i en Præstegaard*, 2. udg. [1869], udg. Henrik Bech. København.
- *Den Constitutionelle* (1838) nr. 223, 11. august. Christiania.
- Grundtvig, N.F.S. (1809) "Julefesten" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 24, 30. december, sp. 383 f. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815) *Kvædlinger eller Smaakvad*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1816-1819) *Danne-Virke et Tids-Skrift*, bind 1-4. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1820) *Bjowulfs Drape. Et Gothisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1824) *Nyaars-Morgen. Et Rim*. København.

- Grundtvig, N.F.S. (1829) *Krønike-Riim til Børne-Lærdom med Indledning og Anmærkninger*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1832) *Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst*. København.
 - Grundtvig, N.F.S. (1833-1843: 1833-1856) *Haandbog i Verdens-Historien. Efter de bedste Kilder. Et Forsøg*, bind 1-3, bind 2 (1836). København.
 - Grundtvig, N.F.S. (1836) *Det Danske Fiir-Kløver eller Danskheden partisk betragtet*. København.
 - Grundtvig, N.F.S. (1837) *Til Nordmænd om en Norsk Høi-Skole*. Christiania.
 - Grundtvig, N.F.S. (1838) *Nordiske Smaadigte*. Christiania.
 - Grundtvig, N.F.S. (1842) *Krønike-Riim til Levende Skolebrug med Oplysninger*, 2. rev. udg. [1829]. København.
 - Grundtvig, N.F.S. (1877) *Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie, holdte 1838*, udg. Svend Grundtvig. København.
 - Grundtvig, N.F.S. & B.S. Ingemann (1882) *Grundtvig og Ingemann. Brevvexling 1821-1859*, udg. Svend Grundtvig. København.
 - Grundtvig, N.F.S. (u.å.: 1810) *Idunna. En Nytaarsgave for 1811*. København.
 - Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*, bind 1-4. København.
 - Lindberg, Jacob Christian (1838) "Kirkelige og literære Efterretninger" i *Nordisk Kirke-Tidende*, nr. 32, 12. august, sp. 498-511. København.
 - Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.
 - Skrondal, Anders (1929) *Grundtvig og Noreg. Kyrkje og Skule 1812-1872*. Bergen.
 - Snorre Sturluson (1818-1823) *Norges Konge-Krønike af Snorro Sturlesøn*, overs. af N.F.S. Grundtvig, bind 1-3. København.
 - Thorkildsen, Dag m.fl. (1996) *Grundtvigianisme og nasjonalisme i Norge i det 19. århundre*. Oslo.
 - Toldberg, Helge (1946) *Grundtvig som filolog*. København.
 - Toldberg, Helge (1950) *Grundtvigs symbolverden*. København.

